

Kako brati
prvo slovensko knjigo,
Trubarjev Katekizem?

**Odkrijmo Trubarjev
duhovni zaklad**

1.

Trubarjeva največja želja

Saj ste že slišali za Primoža Trubarja, kajne? Ali je kdo prebral njegovo knjigo Katekizem? Zelo zanimivo je, da se je ta človek zavedal, da bodo Slovenci samostojen narod. Kaj bi se mu, po vašem mnenju, zdelo pomembno zapisati v prvih vrsticah svoje knjige? Predstavljal sem si, če bi imel ženo, ki bi bila noseča z najino hčerko in bi se na primer zavedal, da bom umrl zaradi raka še pred rojstvom najine hčerke, kaj bi želel povedati tej hčerki? Zagotovo, najpomembnejše stvari. Kaj bi vi rekli? »Ljubim te.« In potem? Ali bi želeli vedeti, katere so bile prve natisane besede, v prvi tiskani knjigi v slovenskem jeziku? Na prvi strani, prve tiskane besede pravijo:

»Za vse Slovence prosim milosti, miru, usmiljenja
in pravega spoznanja Boga po Jezusu Kristusu.«

Kaj če ima Trubar prav? Kaj če obstaja v tvojem življenju več, kot vidiš?

(Nick Vujicic, Ljubljana, 9. 4. 2011)

Kako bi vi odgovorili na vprašanje o umirajočem očetu? Kaj bi vi želeli povedati svojemu nerojenemu otroku? Katere stvari bi se vam zdele najpomembnejše in ne bi hoteli, da bi jih vaš otrok izpustil v svojem življenju? Katere so najpomembnejše stvari, ki bi jih želeli povedati svojim ljublim osebam?

.....

.....

.....

Predstavljajte si, kako težko je bilo v 16. stoletju na Slovenskem. Ljudje so zaradi stisk in mnogih težav klicali k Bogu.

- Otomanska (turška) vojska je napadala zahodni del Evrope in uničevala mesta ter vasi.
- Avstrijsko plemstvo je kar naprej stiskalo kmete.
- Kuga je pobila polovico evropskega prebivalstva.
- Kmečki upori.

Toda, kaj je bila prva molitev Primoža Trubarja? Kaj je bila njegova prva želja za Slovence, zapisana v prvi slovenski knjigi? Kaj je po Trubarjevem mnenju bila, in je še vedno, naša največja potreba?

»Za vse Slovence prosim
milosti, miru, usmiljenja, in
pravega spoznanja Boga po
Jezusu Kristusu.« (str. 15)

.....

.....

.....

Milost

Dobiti, česar si ne zaslužimo.

Ali primanjkuje milosti v slovenski družbi in kulturi? Na katerih področjih?

Človek si vedno težko predstavlja, da bo dobil neverjetno dragoceno darilo, ki si ga z ničemer ni zaslužil. Mnogi bi se obotavljali, ali bi ga sploh sprejeli.

Se spomnite zgodbe o dveh razbojnikih, ki so ju križali skupaj z Jezusom? Preberi zgodbo v Lukovem evangeliju 23:

³⁹ Eden od hudodelcev, ki sta visela na križu, ga je preklinjal in mu govoril: »Ali nisi ti Mesija? Reši sebe in naju!« ⁴⁰ Drugi pa mu je odgovoril in ga grajal: »Ali se ti ne bojiš Boga, ko si v isti obsodbi? ⁴¹ In midva po pravici, kajti prejemava primerno povračilo za to, kar sva storila; ta pa ni storil nič hudega.« ⁴² In govoril je: »Jezus, spomni se me, ko prideš v svoje kraljestvo!« Različica v svojem kraljestvu. ⁴³ In on mu je rekel: »Resnično, povem ti: Danes boš z menoj v raju.«

Kaj je ta hudodelec naredil, da je postal deležen odrešenja? Katera dobra dela je storil, da si je zaslužil Jezusovo odpuščanje? Kaj dobrega bi še lahko naredil?

Mir

Mir z Bogom, notranji mir in mir z drugimi ljudmi.
V hebrejščini beseda »shalom« pomeni vsesplošno blagostanje, mir.

Kje primanjkuje miru v današnjem svetu? Kje pri vas osebno?

Kakšne so vaše skrbi?

Pismo Filipljanom 4 pravi:

⁶ Nič ne skrbite, ampak ob vsaki priložnosti izražajte svoje želje Bogu z molitvijo in prošnjo, z zahvaljevanjem. ⁷ In Božji mir, ki presega vsak um, bo varoval vaša srca in vaše misli v Kristusu Jezusu.

Ali mislite, da je glede na to vrstico mogoče, da nismo zaskrbljeni, ampak da imamo mir tudi v težkih časih?

Usmiljenje

Da ne dobimo kazni, ko si jo zaslužimo.

Ali se spomnite primerov usmiljenja, ki so se vas močno dotaknili? Na primer: kakšni znani dogodki iz zgodovine, zgodb, knjig ali filma. Kdaj v svojem življenju ste doživeli in bili deležni usmiljenja?

Jezus je v zgodbi iz Matejevega evangelija 18 rekel takole:

²³ Zato je nebeško kraljestvo podobno kralju, ki je hotel napraviti račun s svojimi služabniki. ²⁴ Ko je začel računati, so mu privedli nekoga, ki mu je bil dolžan deset tisoč talentov. ²⁵ Ker ni imel s čim povrniti, je njegov gospodar ukazal prodati njega, njegovo ženo, otroke in vse, kar je imel, ter poravnati dolg. ²⁶ Služabnik je tedaj padel predenj in ga prosil: ›Potrpi z menoj in vse ti povrnem.‹ ²⁷ Gospodar tega služabnika se ga je usmilil, oprostil ga je in mu dolg odpustil.

Nekdo je preračunal, da bi povprečni delavec v tistem času za poplačilo dolga 10.000 talentov moral delati 150.000 let.

Kako bi izrazili svojo hvaležnost, če bi vam nekdo izkazal tako veliko usmiljenje in vam odpustil tako velik dolg?

In pravo spoznanje Boga

Če bi si vzeli čas in prebrali Katekizem, bi ugotovili, da je bila Trubarjeva temeljna želja za Slovence, da bi prišli do pravega spoznanja Boga. Razumel je, da so milost, mir in usmiljenje kot sadovi, ki sledijo pravemu spoznanju Boga, ter so del življenja v osebni odnosu z Bogom. Na čem temelji ta odnos?

Vemo, da vsi počnemo napačne stvari, in temu Sveto pismo pravi greh.

Če grešimo, kako smo lahko deležni odpuščanja grehov in odrešenja?

Pismo Efežanom 2,8–9 pravi:

⁸ Z milostjo ste namreč odrešeni po veri, in to ni iz vas, ampak je Božji dar. ⁹ Niste odrešeni iz del, da se ne bi kdo hvalil.

Kaj lahko človek dobi po veri, česar si ne zasluži?

Kako bi opisali darilo? Kdo ga da, komu, in pod katerimi pogoji ga dobimo?

Sveto pismo uporablja tudi druge pojme za odrešenje. Na primer, da smo del Božje družine, da postanemo njegovi sinovi in hčere, njegovi otroci.

Prvi stavek prve slovenske knjige je odmev Pavlovega uvoda v njegovih pismih v Svetem pismu:

... milost vam in mir od Boga, našega Očeta, in od Gospoda Jezusa Kristusa. (Rim 1,7)

... milost, usmiljenje in mir od Boga Očeta in Kristusa Jezusa, našega Gospoda. (1 Tim 1,2)

Ali vam ob branju Pavlovega in Trubarjevega uvodnega stavka le-ta zveni kot nekakšna lepa religiozna fraza, običajni pozdrav, ali pa so to resnične želje za ljudi, katerim je bilo pismo namenjeno?

Ta prvi stavek predstavlja ključno idejo Katekizma in Trubarjevega življenja. Njegova želja ni bila samo natisniti prve knjige v slovenščini, ustvariti pisni jezik in dati Slovencem narodno zavest; njegova želja je bila, da bi vsak Slovenec osebno spoznal Boga.

2.

Trubarjev največji problem

Za Trubarja niso bili največji problem 16. stoletja avstrijska vladavina, napadi Turkov ali celo smrtonosna kuga. Trubar je razumel, da se vsak človek sooča s svojim največjim problemom ne glede na trenutne okoliščine. Temeljni problem, s katerim se sooča vsak človek, je v njegovem srcu. In ta problem spremlja človeka že od samega začetka.

Katekizem je domiselno sestavljen tako, da je neizobraženim Slovencem 16. stoletja omogočil, z uporabo različnih učnih metod, razumeti ključne resnice Svetega pisma.

Trubar je svoj prvi Katekizem razdelil takole:

1. Razlaga pomembnih naukov:

- a. Stvarjenje/greh
- b. 10 zapovedi
- c. Prava vera: Kaj verujemo kristjani? Kdo je Bog?
- d. Molitev: »resničen, prisrčen in prijateljski pogovor z Bogom«
- e. Božja beseda: V kakšnem stanju je človek pred Bogom? Kakšen je Bog? Kaj je Bog naredil glede tega?
- f. Zakramenta: Krst in Gospodova večerja

2. Sklicevanje na Sveto pismo: glede naukov navaja več kot 60 citatov, ki govorijo o teh temah

3. Vprašanja in odgovori glede nauk

4. Nauki v praksi: zasebno/javno življenje po naukih Sv. pisma (mladi, stari, starši, zakonci, delavci, lastniki)

5. Nauki v pesmi: prve natisnjene slovenske pesmi ponovijo glavno temo, tako z besedilom kot z melodijo

6. Molitev za Slovence

7. Pridiga o veri

Pa pojdimo nazaj na začetek Svetega pisma in Katekizma.

Naslov prvega dela je:

»O stvarjenju, o padcu in kazni prvih ljudi ter o obljudi, ki jim je bila dana.«
»Preljubi, najprej se spomnite, kako sta bila ustvarjena prva človeka in kaj se je z njima zgodilo. O tem piše Mojzes (1. Mz 1–3).« (Str. 21)

Tu sta prvi dve kitici prve natisnjene pesmi v slovenščini. Čeprav sta to moderna prevoda Trubarjevega teksta in zato nimata enake rime kot original, ju lahko preberemo naglas:

No pojte, pojte vsi ljudje,
vselej se veselite!
Zaradi Božje dobrote
vedno hvalite Boga!
Bog nam je dal svojega Sina,
z njim je delal čudežne stvari:
zapomnite si jih po vrsti.

Z njim je ustvaril zemljo in nebo:
na nebu svojo družino,
vse dobre in lepe stvari na zemlji,
moža, nato pa še ženo.
In ju je poročil
ter jima izročil vse stvarstvo,
da bi jima služilo. (str. 107)

Kaj pravi Trubar, na osnovi 1. Mojzesove knjige 1, kdo je stvarnik zemlje in nebes in od kod prihajajo vse dobre stvari na zemlji?

.....

.....

.....

Ker nas je Bog ustvaril po svoji podobi, ima človeško življenje smisel in namen. Toda zatem se je zgodil ti-sto, o čemer beremo v peti kitici:

Tako je človek zašel v greh,
ker je poslušal kačo.
Prelomil je Božjo zapoved,
postal je Božji sovražnik,
postal je hudoben in nespameten,
hudič ima oblast čezenj
in podvržen je smrti. (str. 108)

Kaj je človek storil in kakšne so bile posledice greha glede na Trubarjevo pesem, ki temelji na 1. Mojzesovi knjigi 3?

.....

.....

.....

Zato je pravo spoznanje Boga povezano s pravim odnosom z Bogom. Največji problem niso kuga, vojne, svetovna finančna kriza. Največji problem je v človeškem srcu. Poglejmo še druge vrstice iz Svetega pisma, ki orišejo zelo temnačno sliko stanja človekovega srca:

~~~~~  
»... saj so vsi grešili in so brez Božje slave.« (Rim 3,23)

»Pač pa so vaše krivde postale pregrade med vami in vašim Bogom ...« (Iz 59,2)

»Ni pravičnega, niti enega ...« (Rim 3,10)

»Plačilo za greh je namreč smrt ...« (Rim 6,23)

~~~~~

Človek se pogosto primerja z drugimi in tako misli, da ni preveč grešen.

Toda pomembno je, kaj pravi Božja beseda.

Kaj človek sploh lahko stori zase? Poglejmo sedmo kitico pesmi:

Božja milost pa ni hotela
zapustiti človeka
in je rekla pravičnosti:
Tako bomo storili.
Človeku bomo podelili milost,
vse verne bomo odrešili s sodbo,
znebili se bomo hudiča.

Nato je rekel Oče Sinu:
Postati moraš človek;
da se boš uprl hudiču,
moraš plačati grehe.
Zaradi tvojega trpljenja
bodo ljudje, ki bodo verovali vate,
spet blagoslovljeni. (str. 108)

Kako se je Bog lotil greha, v katerega je človek zapadel po lastni odločitvi? Kakšen odnos do človeka je zavzel Bog?

Očitno je, da Trubar v sedmi kitici pesmi povzema zgodbo iz 3. poglavja 1. Mojzesove knjige z ostalimi vrsticami, ki govorijo o Božjem načrtu odrešitve. Tudi v Cerkovni ordninki večkrat omenja vrstico iz Janezovega evangelija 3,16, kot »... kratek povzetek celotnega Svetega pisma«.

»Bog je namreč svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina, da bi se nihče, kdor vanj veruje, ne pogubil, ampak bi imel večno življenje.« (Evangelij po Janezu 3,16)

Kako ta vrstica odraža to, kar je Trubar povedal v pesmi?

Predstavljajte si, da ste slovenski kmet, živeč leta 1550, in slišite nekoga, ki poje to 17-vrstično pesem. Lahko bi se naučili veliko o tem, kdo je človek, kdo je Bog, kaj je človekov problem in kaj je Božji načrt odrešitve za človeka. Tisti, ki je v Trubarjevem času že znal brati, pa se je iz naukov vere lahko podrobneje poučil v osnovnih resnicah Svetega pisma (ter poučil še druge).

Problem je greh. Rešitev je vera v Boga. A kaj je prava vera? V zadnji lekciji se bomo naučili, kako je pravo vero opisal Trubar.

3.

Trubarjeva največja resnica ... za 1 €

Katero geslo je na Slovenskem kovancu za 1 €? *Stati inu obstati*. In od kod izvira to geslo? Iz Trubarjevega Katekizma! Zagotovo ste že slišali zanjo ali zasledili, kako jo različni ljudje citirajo v raznih kontekstih. Toda zelo malo je takih, ki poznajo stavek ali kontekst, iz katerega prihaja:

S takšno vero more kristjan v stiskah in skušnjavah stati in obstati in se zoperstaviti neveri, ki tiči v našem mesu. (str. 163)

Toda prava vera je več kot priznavanje, da Bog obstaja ... prava vera tudi pozna pravega Boga ... vernik s takšno vero tudi ve, kakšne volje je Bog do človeka, in trdno veruje Božji besedi ... (str. 162)

Kaj mislite, kako ljudje razumejo citat »stati in obstati«? Kakšno je bilo vaše razumevanje tega citata? Na kaj se nanašata Trubarjeva misel in trditev v teh znanih besedah?

.....

.....

Vsi se v življenju soočamo z raznimi stiskami in preizkušnjami.

S kakšnimi stiskami in skušnjavami ste se soočali v času osnovnošolskega izobraževanja?

.....

.....

.....

S kakšnimi stiskami, preizkušnjami in skušnjavami se soočate danes?

.....

.....

.....

Kako ste se spoprijemali s težavami, ko ste bili osnovnošolec, in kako se danes?

.....

.....

.....

Seveda se vsi soočamo s takšnimi in drugačnimi dvomi. Večina ljudi verjame v obstoj Boga ali neke višje duhovne sile.

Ali se morda spomnite kakšne izkušnje, v kateri ste podvomili v obstoj Boga? Morda ste vedno verjeli v Boga, ste pa kdaj podvomili v njegovo dobroto, ljubezen in dobronamernost do vas.

O čem govori Trubar tukaj? Kako lahko resnično stojimo in obstojimo, še posebej v stiskah in skušnjavah, in takrat, ko smo v dvomih?

Vera je beseda, ki jo mnogi ljudje dandanes uporabljajo v različnih kontekstih. Obstaja veliko definicij vere. Kakšna je bila Trubarjeva definicija vere? Zadnji del Katekizma je »Pridiga o veri«. Zamisel prave vere in geslo stati in obstati sta jedro Trubarjevega življenjskega sporočila. Kot pravi uvod v to pridigo:

To pridigo Primož Trubar pogosto pridiga in vse njegove druge pridige se nanjo navezujejo, se po njej ravnaajo in se z njo skladajo. (Str. 161)

Odstavek, v katerem Trubar govori o veri:

Toda prava vera, o kateri govori Kristus povsod v evangelijih in o kateri pišejo sveti Pavel, apostoli in preroki, vera, po kateri človek dobi odpuščanje grehov in po kateri bo narejen za pobožnega in pravičnega pred Bogom, tako da pride v nebesa, je samo tista vera, ki ne samo ve in veruje, da Bog obstaja, temveč ki tudi pozna pravega Boga, ki je Oče, Sin in Sveti Duh. In vernik s takšno vero tudi ve, kakšne volje je Bog do človeka, in trdno veruje Božji besedi ... (Str. 162)

Od kod izvira Trubarjeva definicija vere? Kakšen učinek ima takšna vera na verujočega?

Poglejmo si stavek »ne samo ve in veruje, da Bog obstaja«.

Mislite, da večina Slovencev, večina ljudi po svetu, verjame v obstoj Boga? Ali je taka vera po Trubarjevem razumevanju dovolj za odrešenje človeka? Kaj pomeni »spoznati koga«? Kaj vam pride na misel ob tej frazi?

Ponovno preberite Trubarjev opis prave vere. Ponovno preberite stavek »stati in obstati«.

Kaj je po Trubarjevem razumevanju potrebno, da v stiskah in skušnjavah stojimo in obstojimo? Kako lahko človek dobi odpustčanje grehov in po kakšni veri bo narejen za pobožnega in pravičnega pred Bogom, tako da pride v nebesa?

Odstavek pred stavkom »stati in obstati« govori o veri, dvomu in Božji naravi:

Zato v stiskah potrebujemo pravo vero. Ta v nas stori, da se trdno zanašamo na preprosto ter golo Božjo obljubo in se držimo njegovih besed do smrti, da srčno, voljno ter ponižno čakamo na to, kar nam je Bog obljubil, in da brez vsakega dvoma verujemo, da gotovo pride čas, v katerem bo Bog izpolnil svojo besedo in obljubo, kajti Bog je resničen in vsemogočen: pri njem ni nobena stvar nemogoča – kar on hoče, to zmore narediti (Lk 1,37; Mr 9,23; Ps 115,3). (str. 163)

Na čem je osnovana prava vera? Kako Trubar opisuje pravo zaupanje v Boga in Božjo besedo?

S takšno vero more kristjan v stiskah in skušnjavah stati in obstati in se zoperstaviti neveri, ki tiči v našem mesu. (str. 163)

Kako vplivata na naše življenje spoznanje in vera v obstoj osebnega Boga, ki je Stvarnik vsega in hoče biti vključen v naša življenja na področjih, ki jih omenja Trubar?

Ko se znajdemo v stiskah in skušnjavah?

In ko se pojavijo dvomi?

Ali lahko zase rečete, da ste eden izmed tistih, ki osebno pozna Boga? Ali ste prepričani, da imate vero, *ki ne samo ve in veruje, da Bog obstaja, temveč tudi pozna pravega Boga, ki je Oče, Sin in Sveti Duh?*

In če ste odgovorili z DA, kaj je osnova za vaš osebni odnos z Bogom? Ali je to tisto, o čemer govorita Sveto pismo in Trubar? Če ste odgovorili z DA, kako potem raste vaš osebni odnos z Bogom?

Za rast v osebnem odnosu z Bogom je potrebna molitev. Trubar je molitev opisal kot »resničen in prisrčen, prijateljski pogovor z Bogom«. V molitvi lahko priznate svojo duhovno potrebo – »Jaz sem grešnik.« Če ga še niste sprejeli za svojega osebnega Odrešenika, lahko prav to storite v molitvi. Lahko se pokesate svojih grehov in se odvrnete od grešnih navad. Osebna vera v Boga vodi v osebni odnos z njim in k pravemu spoznanju Boga.

Trubar si zasluži več kot le golo priznanje za svoje delo. Trubarja poznamo kot avtorja prvih slovenskih knjig in utemeljitelja slovenskega jezika. Toda njegov prvotni namen ni bil, da bi bil v zgodovini Slovencev zapisan kot književnik ali izdajatelj prvih slovenskih knjig. Trubar je tiskano besedo uporabil le kot sredstvo za doseg cilja. Njegova želja in molitev pa je bila, da bi ljubi Slovenci imeli pravo spoznanje Boga.

Nedvomno je, da je Trubar človek za vse čase, saj je pisal o stvareh, ki se nanašajo na temeljno človekovo potrebo, in so zato brezčasne in aktualne tudi danes.

Želimo vas spodbuditi, da si vzamete čas za razmislek o tem, o čem je Trubar pisal in kaj je bil glavni razlog njegovega dela.

Do sedaj je bilo povprečnemu Slovencu težko brati in razumeti prvi slovenski knjigi v izvirniku. Toda, sedaj nima nihče več tega izgovora. Končno imamo možnost, da lahko vzamemo v roke Trubarja in njegovo sporočilo njegovim »lubim Slovincem« in ga beremo v sodobnem knjižnem jeziku.

Pripravilo Združenje Trubarjev Forum v sodelovanju z društvom Zaživi življenje.

Svetopisemsko besedilo je vzeto iz Slovenskega standardnega prevoda Svetega pisma.

Citati iz Katekizma so iz *Katekizem/Abecednik*, izdalo Združenje Trubarjev Forum, 2011.

Katekizem/Abecednik lahko kupite in preberete sami na
www.primoztrubar.si.

ZDRUŽENJE
TRUBARJEV
FORUM

www.primoztrubar.si

www.zaživi-zivljenje.si